

ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑΣ.

Ἡ τυπογραφία εἶναι τῶν νεωτέρων χρόνων ἐπινόημα καὶ μολαταῦτα τὸ ὄνομα τοῦ ἐφευρετοῦ εἶναι ἀμφίβολον. Ἡ ἐλευθεροτυπία εἶναι θεσμοθεσία νέα, ἀλλὰ τίς ὁ δοτὴρ τοῦ ἀγαθοῦ τούτου; Τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν γινόμενα διαφεύγουν οὕτως εἰπεῖν τὰ ἡμέτερα βλέμματα· πάντα τὰ τῆς θείας προνοίας μυστηριώδη καὶ ἀπόκρυφα. Ὁ ἄνθρωπος ὑποφέρει τὴν ἀλγηδόνα καὶ ἀπολαύει τῆς ἡδονῆς ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῆς αἰτίας καὶ τούτου καὶ ἐκείνου.

Ὅταν ἡ ὀργῶσα ἀνθρωπότης μεταβαίνει ἀπὸ μίαν εἰς ἄλλην ἐποχὴν συμβαίνει γενικὴ τις πάλῃ· προσπαθοῦσιν οἱ μὲν φιλήσυχοι νὰ στηρίξωσι κλονούμενον τὸ ὑφ'εστῶς, οἱ δὲ εὐτολμοὶ καὶ τῆς καινοτομίας φίλοι νὰ θέσωσιν εἰς ἁρμονίαν τὸ τεχθέν. Ἡ ἔρις εἶναι σφοδρά, ἡ σύγκρούσις βιαία, ἡ μάχη αἱματηρά· ὁ χρόνος διαβαίνει ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, παρέρχόμενος τὸν νεκρὸν τοῦ πεπτωκότος αἰῶνος, διανοίγων εἰς τὸν ἄρτι γεννηθέντα τὰς πύλας τοῦ μέλλοντος, καὶ λησμονῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τὸν κατάλογον τῶν μαχομένων· νικητῶν καὶ ἡττημένων, ὅλων τὰ ὀνόματα χάνονται εἰς τὴν τύρβην τοῦ ἀγῶνος. Ἀθλία καὶ πρὸς δόξαν ἀσυντελής ἡ ἐποχὴ τῶν μεταβολῶν! ἡ ὑπεράσπισις τοῦ παρεληλυθότος συναπόλυνται μετ' αὐτοῦ, οἱ δὲ πρὸς κατάκτησιν τοῦ μέλλοντος κατὰ μέρος ἄθλοι θάπτονται ὑπὸ τὸν τρόπαιον τῆς γενικῆς νίκης. Μηδὲν ἐκ τοῦ μηδεὶος ἀπολείπεται. Τοιοῦτος ἐστὶν ὁ παρὼν καιρὸς.

Ἡ μεγάλη Βρεττανία ἀπολαύει τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου· ἀλλὰ τί δὲν ἐμόγησαν ὑπὲρ αὐτῆς ὁ Μίλτων καὶ οἱ ἐνδοξότεροι συγγραφεῖς; τίνας δὲν ὑπέστησαν κινδύνους, ἀγωνίας καὶ αἱμάτων χύσεις ὁ Σίδνεϋ καὶ οἱ εὐσταθέστεροι τῶν πολιτῶν; Ἐν τῇ Γαλλίᾳ οὐδὲ κἄν ἐιθυμούμεθα τοὺς

ἀπὸ τοῦ Καρδινάλιου Ῥιχελιέως μέχρι τοῦ χάρτου τοῦ 1830 ἀποστόλους καὶ μάρτυράς της.

Ὁ τύπος, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο τοῦ πολιτισμοῦ ὄργανον, ἔπρεπε νὰ ᾖ ἐλεύθερος δι' αὐτὸ καὶ μόνον ὅτι ὑπάρχει· ὅταν ὁ ἐνδέκατος Λουδοβίκος ἔθετε τὰ θεμέλια τοῦ βιβλιοπωλείου τοῦ Λούβρου (Louvre), τὸ ὁποῖον κατέστη μετὰ ταῦτα βιβλιοθήκη βασιλική· ὅταν μετεπέμπετο εἰς Παρίσιους εὐαρίθμους τινὰς ἐργάτας πρὸς τύπωσιν ὥρολογίων καὶ γραμματικῶν καὶ τῶν διαταγμάτων τῆς δημώδους τυραννίας του· ὅταν ἐδημιούργει ταχυδρομεῖα πρὸς ταχεῖαν τῶν διαταγῶν του διάδοσιν, ἐλάνθανεν ἑαυτὸν παρασκευάτῃ Γαλλίᾳ ἀναμόρφωσιν μέλλουσαν νὰ καταστήσῃ τὸν δεσποτισμὸν ἀδύνατον καὶ τὴν μοναρχίαν δύσκολον. Ἡ ἐξουσία, ἣτις ποτ' ἂν ᾖ, ἔσεται πάντοτε ἐχθρὰ τῆς ἐλευθεροτυπίας οἷαςδήποτε οὔσης· αὕτη ὅμως δὲν δύναται νὰ ᾖ μόνον τῆς ἐξουσίας κτῆμα· ἀνήκει εἰς πάντας κατισχύουσα πάσης ἐναντίας θελήσεως. Ὅταν παρ' ἡμῖν ἀνεφάνη τὰ πάντα ἐπετράπησαν εἰς αὐτὴν, καὶ μόνον ἀπηγορεύθη ἡ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων τῆς ἐξουσίας προσβολή. Ὁ Ῥαβελαῖος καὶ ὁ Μοντάγνιος γίνονται μετὰ θάρρους πρόδρομοι ἐποχῆς τὴν ὁποίαν ἐπισφραγίζουν μετὰ δόξης ἐπερχόμενοι ὁ Ῥουσσὼ καὶ ὁ Βολταῖρος. Ὁ τύπος δὲν δύναται νὰ ᾖ ἱστοριογράφος μόνον τῆς κοινωνίας, εἶναι συγχρόνως ἡ ἑκφρασις καὶ ὁ ἐπικριτὴς αὐτῆς· ἐκφράζει δὲ ὑπερβολικῶς καὶ ἐπικρίνει πολεμικῶς τὸ ὑφ' ἑστώς. Ἡ μοναρχία δὲν ἠδυνήθη νὰ φιλοτιμήσῃ κανένα εἰς τὴν ἀποδοκιμασίαν τῆς ἐλευθερίας ταύτης. Ἀμα ὅτε ἡ κοινωνία προσεβλήθη ἐν τῇ θρησκείᾳ, ἐν τῇ ἠθικῇ, ἐν τῇ ὑπαλλήλω ἱεραρχίᾳ, ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αὐτῆς ζωῇ, ἐπεθύμησεν ἐκδίκησιν, ὁ δὲ λαθραῖος ἢ ξένος τύπος ἐπῆλθεν ἀρρώγος, ἀποκαλύπτων αὐτῇ τὰ ἀδικήματα, τὰ ἐλαττώματα, τὰ λάθη καὶ τὰ καταγέλαστα τῆς ἐξουσίας· ἡ δὲ ἐλευθερία ἀπὸ τῆς ἀλλοδαπῆς ἅπαξ εἰσχωρήσασα δὲν βραδύνει νὰ μεταλάβῃ πολιτείας καὶ νὰ γενῇ ἰθαγενής. Ὁ Βωμαρχαῖος καὶ ὁ Διδερότος γίνονται ἀρχηγοὶ τοῦ πολιτικοῦ πολέμου, τοῦ ὁποίου

ἀναφέρονται τινες αἵρεσιῶται. Ἄλλ' ὥς ἐρωτηθῶσι τὰ συνέδρια (parlemens) ἢ βασιλῖα, αἱ φυλακαὶ τῶν πολιτικῶν καταδίκων, πόσους κατεδίκασαν, καθεῖρξαν, ἀπέπνιξαν ἄνδρας διακεκριμένους διὰ τὴν δύναμιν τοῦ νοῦς καὶ τὴν εὐτολίμειαν τοῦ πνεύματος; ὥς ἐρωτηθῶσιν ἡ δημοκρατία, ἡ αὐτοκρατορία καὶ ἡ παλινόρθωτος τῶν Βουρβόνων βασιλεία [restauration], πόσους ἄνδρας ἐκπρεπεῖς διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ χαρακτήρος, δι' ἔξοχον εὐφυΐαν, διὰ τὴν ἀνένδοτον εἰς πᾶν εἶδος καταδυναστείας σταθερότητα καὶ διὰ τὸ νεωτεριστικὸν πνεῦμά των, πανταχόθεν στενοχωρήσασα ἡ ἐξουσία ἐπάταξε μὲ τὴν σιδηρὰν ῥάβδον τῆς; ἐφείσατο οὐδενὸς τὸ πᾶν ἐτόλμησε. Ἄλλ' ὁ διωγμὸς εἶναι πρᾶξις ἰσχύος καὶ οὐχὶ συνέσεως, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐκ γενναίου μὲν αἰσθήματος συναντιλαμβάνεται πάντοτε τοῦ ἀσθενοῦς κατὰ τοῦ δυνατοῦ, ἐξ ἐμφύτου δὲ περιεργείας ἀνερευνᾷ τὰ αἷτια τῆς καταδυναστείας καὶ τοῦ καταδυναστεύοντος τὰ δίκαια. Διὰ τοῦτο αἱ τοῦ τύπου καταδιώξεις δὲν ἔχουν μόνον τὴν ἀποτυχίαν τοῦ σκοποῦ παρεπόμενον, ἀλλ' ἐπάγονται καὶ ἀντίστροφον τοῦ ποθουμένου ἀποτέλεσμα. Ἐπὶ τοιούτων ἀντικειμένων ἡ φρονιμωτέρα δίκη εἶναι αὐτόχρημα μωρία, τότε δὲ καὶ μόνον εἶναι ἀνεκτὴ, ὅταν ἡ κοινωνικὴ τάξις, ἡ ἠθικὴ, ἡ ἡ ἰδιωτικὴ τιμὴ προσεβλήθησαν, διότι τότε ἡ ἐξουσία ἔχει συνήγορον τὴν κοινωνίαν. Ἡ καταδίωξις ὁμως ἀρχῶν ἡ δοξασιῶν δὲν θέλει πληρώσει ποτὲ τὰς προσδοκίας τῶν καταδιωκόντων. Τί ἐστὶ δικαστὴς λέγων πρὸς τὴν κοινωνίαν κατεδίκασα τὸν λογισμὸν τοῦ συγγραφέως τούτου, ὅχι ὡς σφαλερὸν ἢ ἐπίβουλον, ἀλλὰ διότι ἡ ἐξουσία ἀπηγόρευσε τὸ οὕτω συλλογίζεσθαι; ἀλλ' εἶναι δυνατόν εἰς τὸν ἐνάρετον ἄνδρα νὰ εἴπῃ ἄλλο παρ' ὅ,τι φρονεῖ; εἶναι κύριος τοῦ ἀναβλύζοντος εἰς τὸν νοῦν του λογισμοῦ, τοῦ συγκινούντος τὴν καρδίαν του αἰσθήματος;

Ἀπὸ τοῦ Γαλιλαίου μέχρι τοῦ Ῥουσσὼ ἰδέα τις ἠθικὴ ἢ φυσικὴ ἐλογίζετο καινοφανὴς καὶ πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν δόξαν ἀντίθετος, παραχρῆμα ὁ κληρικὸς ἡτοίμαζε τὸν ἀφορισμὸν, ὁ δικαστὴς ἐκεραυνοβόλει τὴν ἀπόφασιν, ὁ ὑ-

πουργὸς ἤνοιγε τὰς πύλας τῆς βασιλείας· ἀδύνατος ἦτον ἡ διαφυγὴ ἐνὸς τῶν τριῶν τούτων καταδυναστῶν· ἀλλὰ χάρις ἔστω εἰς τὴν σκληρότητα τῶν διωκτῶν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῶν διωκομένων. Καὶ ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία χρεωστοῦν εἰς τοὺς σφαγεῖς καὶ τὰ σφάγια τοῦ λογισμοῦ τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας.

Ἀπὸ τοῦ 1789 οὐδεμία ἐξουσία ἐτόλμησεν ἐν τῇ Γαλλίᾳ ν' ἀρνηθῇ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθεροτυπίας· ὅλαι τὴν ἀνεγνώρισαν ἐν τῇ θεωρίᾳ πλὴν τὴν οὐδετέρωσαν ἐν τῇ πράξει, ἡ δημοκρατία διὰ τοῦ τρόμου, ἡ αὐτοκρατορία διὰ τῆς δόξης· μόνον ἀπὸ τοῦ δοθέντος κατὰ τὸ 1814 χάρτου καὶ τῆς ἐπακολουθησάσης τὴν παλινόρθωτον Βουρβωνικὴν μοναρχίαν εἰρήνης κατέστη τακτικὴ ἡ μεταξὺ τοῦ λογισμοῦ καὶ τῆς ἐξουσίας πάλη.

Ὁ χάρτης ἀνατέλλει μόλις καὶ ἰδοὺ ἀγὼν συνεστηκὼς ἐπὶ τοῦ σταδίου, τὸ ὅποιον ὁ χάρτης ἠνέωξε· οὐδεὶς ἡμφισβήτησε περὶ τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ὁ μὲν Βενιαμὴν Κωνζάντιος, ἄνθρωπος τοῦ μέλλοντος, ἡξίου ἐλευθερίαν τύπου ἀπεριόριστον καὶ νόμον τιμωροῦντα τὴν κατάχρησιν· τὸν δὲ Γκιζῶτον, ἄνθρωπον τοῦ παρελθόντος, κατέπληττεν ἡ ἰδέα τῆς ἀκολασίας· ἡγάπα οὗτος νὰ προκαταλαμβάνῃ ἵνα μὴ ἀναγκάζεται νὰ τιμωρῇ αὐτόπτης τῶν βιβλιοκριτῶν τοῦ πεπτωκότος συστήματος ἐπρότεινε τῶν βιβλιοκριτῶν τὴν ἀνόρθωσιν, ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοι ἦσαν ἀπαραβίαστοι, ἤθελε καὶ τούτους πάσης εὐθύνης ἀπηλλαγμένους. "Εἶναι, ἔλεγεν, „ ἐσχάτη ἀδικία, μέγιστος παραλογισμὸς νὰ ὑπόκεινται εἰς „ κατηγορίαν καὶ καταδίωξιν βιβλιοκριταὶ καὶ ὑπουργοὶ „, διότι ἀπηγόρευσαν ἢ ἐπέτρεψαν τὴν διάδοσιν βιβλίου „ τινος. " Ἀλλ' ὁ μὲν συγγραφεὺς οὗτος ὡς ἔχων ἐντελῇ τῶν γεγονότων γνῶσιν, ἐνθυμεῖτο ἀκόμη τοῦτε Ἀντιβασιλέως (regent) καὶ τοῦ ΙΕ' Λουδοβίκου τὴν ἀνοχὴν ὡς πρὸς τὰ ἀμφιρεπῆ πονήματα, τὰ μεταξὺ τοῦ ἀσέμνου καὶ τοῦ εὐπρεποῦς κυμαινόμενα, τὰ ὅποια εὐφραϊνον τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ, καὶ ἠρέσκετο νὰ παρέξῃ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς τὰς ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας τέρψεις, ἀνεχόμενος σιωπηλῶς τὰ

ἐγκρίσεως ἀνάξια. “ Ὑπάρχουν, ἔλεγεν, αἰσχροτήτες τῶν
 „ ὁποίων ἡ ἠθικὴ δὲν ἀνέχεται τὴν συγχώρησιν, ἀλλ’ εἶναι
 „ καθαρὸς σχολαῖσμός ἡ ἀπαγόρευσις ὅλων ὅσα ὁ βιβλιο-
 „ κρίτης διςάζει νὰ περιβάλῃ μὲ τὸ ἐμβριθὲς αὐτοῦ ἔξ ε ς ι.
 Σοφὸς μᾶλλον καὶ βαθὺς ἱστορικὸς ἢ πολιτικὸς προβλε-
 πτικὸς καὶ ἀγχίνους, ὁ Κ. Γκιζῶτος ἐνθυμήθη ὡσαύτως τὴν
 ὑπάρξασαν ἐπὶ τῆς ἀποπνευσάσης αὐτοκρατορίας γερουσια-
 στικὴν ἐπὶ τῆς ἐλευθεροτυπίας ἐπιτροπὴν, διὸ καὶ ἐπρό-
 τεινεν “ ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐκ τριῶν γερουσιαστῶν,
 „ τεσσάρων βουλευτῶν, ἐκλελεγμένων ἀπὸ τὰ ἐκλεκτικὰ
 „ τῶν οἰκείων νόμων συνέδρια, καὶ τριῶν ἐπιτρόπων,
 „ ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο παρὰ τοῦ βασιλέως διωρισμένων.”
 Ἡ ἕξις διήρκεσε πεντεκαίδεκαετίαν ταλαντευομένη ἐπὶ τοῦ
 δυστυχοῦς τούτου θέματος. Ἡ ἰδέα τοῦ Βενιαμὶν Κωνσαν-
 τίου, κρατυνομένη διὰ τῆς ἀληθείας καὶ τὴν κοινὴν γνώμην
 ὑπέρμαχον ἔχουσα, κατέστη, διὰ τοῦ δοθέντος κατὰ τὸ
 1830 χάρτου, θεμελιώδης τῆς Γαλλίας νόμος. Ἡ ἰδέα τοῦ
 Κ. Γκιζῶτου, στηριζομένη εἰς τὰ ὅπλα τῆς αὐλῆς, τῶν
 ὑπουργῶν καὶ τῆς βουλευτικῆς πλειονοψηφίας, παρήγαγε
 τὴν λογοκρισίαν καὶ τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην ἐπὶ τῆς ἐλευθερο-
 τυπίας ἐπιτροπὴν, τῆς ὁποίας ὀργανιστὴς ἦτον ὁ Πεῦρον-
 νέτος καὶ πρόεδρος ὁ Βονάλδος.

Ὁ πολιτικὸς πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὸ παρελθὸν ὄχι διὰ νὰ
 τὸ ἀναστήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸ ἀναπλάσῃ · ὁ παρὼν χρόνος
 εἶναι παντοτεινὴ μετάβασις, ὅσοι δὲ δὲν ἠξεύρουσι νὰ προ-
 χωρῶσιν ἀπὸ τῆς σήμερον εἰς τὴν αὔριον, κυβεύωσι πα-
 ραδίδοντες εἰς τὴν τύχην τὸ μέλλον τῶν ἐθνῶν. Τὴν παλι-
 νόρθωτον μοναρχίαν τῶν Βουρβόνων κατάστρεψιν μνήμης
 ἀγῶνες, ἀναμνηρκομένην τὸ παρεληλυθὸς καὶ μηδὲν ἴδιον
 πράττουσαν, ἐνῶ ὁ κόσμος εἶναι πρᾶξις καὶ οὐχὶ μίμησις.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὑπῆρχον καὶ τινες, μεταξὺ δὲ
 τούτων καὶ ὁ τοῦ ἄρθρου τούτου συγγραφεὺς, τῶν ὁποίων
 ἡ πλανωμένη φαντασία, ἐμβλέπουσα εἰς τὸ βιβλίον τοῦ
 μέλλοντος, ἐτόλμα νὰ εἰσδύσῃ προπετῶς εἰς τῶν ἐσομένων
 τὰ ἀπόρρητα· συγγνωστοὶ διὰ τὴν νεότητά ἡμῶν ἐλογίσθη-

μεν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου ἰδανικὴν χωρὶς τῆς διὰ τῶν ἐνόρκων κρίσεως καὶ χωρὶς ἐνόρκων ἀνεξαρτήτων· εἶχε τιμωρὸν ἢ ἀξίωσιν αὐτῇ, διότι πολλοὶ πατρικῶς περὶ ἡμῶν κηδόμενοι μᾶς τὸ παρετήρησαν, καὶ μόλις ἤρκεσαν ἢ ἐπανάστασις καὶ ὁ χάρτης τοῦ Ἰουλίου διὰ τὰ ἀναδείξει τὴν μωρίαν ταύτην φρόνησιν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μετὰ ταῦτα ὁ Κ. Γκιζῶτος, ὑπουργὸς τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ χάρτου, κατῴρθωσε τὸν θρίαμβον τῶν Σεπτεμβριακῶν νόμων, οἵτινες ἀπονέμουσιν ἐξαιρετικῶς εἰς τὴν βουλὴν τῶν ὁμοτίμων μέρος τῶν προνομίων ὅσα ὁ χάρτης ἀπέδιδεν εἰς τοὺς ἐνόρκους· τί θέλουν γενῇ οἱ νόμοι οὗτοι; ἀπελεύσονται ὅπου καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἐξαιρετικοὶ νόμοι· οὐδεμίαν ἔχω περὶ τούτου ἀμφιβολίαν, ἂν καὶ ἀπαιτεῖται ἡ συνδρομὴ τῶν ὁμοτίμων βουλευτῶν πρὸς περιστολὴν τῆς ἐξουσίας τῶν ὁμοτίμων δικαστῶν. Ἐπιτρέψωμεν τὸ ἔργον εἰς τὸν πανουργὸν χρόνον, καὶ ἀσχοληθῶμεν ἤδη εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς καθ' ἡμᾶς ἀληθοῦς ἐλευθεροτυπίας.

Ἐλευθεροτυπία εἶναι ἡ διὰ τῆς τυπογραφικῆς τέχνης διδομένη εἰς τὸν λογισμὸν δημοσιότης· καὶ τύπος μὲν εἶναι τρόπος γραφῆς· γραφὴ ὁ λόγος· λόγος ὁ λογισμὸς· λογισμὸς δὲ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος. Λαβὼν ἀπὸ τὴν φύσιν ὄργανα προωρισμένα νὰ δίδουν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ λογισμοῦ τοὺς τύπους, ὁ ἄνθρωπος ἐστήριξε κατὰ πρῶτον καὶ ἐκδικήθη τὰ δίκαιά του διὰ τοῦ λόγου, διὸ καὶ τὸν λόγον πρῶτον ἐπάταξεν ἢ ἐξουσία. Ἀπὸ τοῦ Σωκράτους μέχρι τοῦ Ἰησοῦ, ἀπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ μέχρι τῶν λειτουργῶν τῆς ἀναμορφωμένης θρησκείας, πᾶς ὁ κηρύξας ἐναντία τῶν ἐπικρατουσῶν ἰδεῶν ἐτιμωρήθη ὡς στασιαστὴς· ἢ γλῶσσα ἀναφαίνεται διαδοχικῶς ἀσεβὴς ἢ ἀποστάτης. Ἰωάννης ὁ Ὑσσοῦς καὶ Μιχαὴλ ὁ Σερβέτης, παραδοθέντες εἰς τὰς φλόγας τοῦ πυρὸς, ὁ μὲν ὑπὸ τῶν καθολικῶν ὁ δὲ ὑπὸ τῶν διαμαρτυρουμένων, ἡ δολοφονία τοῦ Ῥάμου, ἡ κατάργησις τοῦ πανεπιστημίου καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ διδάσκειν τὴν φυσικὴν, τὴν φιλοσοφίαν, τὸ δημόσιον δίκαιον καὶ τὴν

ἱστορίαν ἀποδεικνύουσι τὸν παντοτεινὸν μεταξὺ τοῦ λόγου καὶ τῆς ἐξουσίας πόλεμον.

Ἄλλ' ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὕρε τὴν τέχνην νὰ στήσῃ τὸν λόγον καὶ νὰ τὸν ἀπεικονίσῃ διὰ τῆς γραφῆς, ὁ κλῆρος ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γαφὴν, αὕτη κατέστη ἀξιόποινος· τὰ χειρόγραφα, ὕλη ἄμορφος καὶ νεκρά, ἐκρίθησαν ἔνοχα τῆς ζωῆς ἣν ἡ ἀνθρώπινος διάνοια ἐνεχάραξεν εἰς αὐτά. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξοστρακίζουν τὸν Πρωταγόραν καὶ παραδίδουσιν εἰς τὰς φλόγας τὰ συγγράμματά του. Οἱ Σπαρτιάται φυγαδεύουσι τὸν Ἀρχίλοχον καὶ πυρπολοῦσι τοὺς στίχους του. Ὁ Αὐγουστος τιμωρεῖ διὰ τοῦ πυρὸς πάντα λίβελλον, εἶναι δὲ λίβελλος πᾶν βιβλίον μὴ θεοποιοῦν τὸν ὀκτάβιον. Ὁ Τιβέριος ἀνοίγει τὸν δρόμον εἰς τὴν μακρὰν ἐκείνην προγραφὴν τῆς μεγαλοφυΐας, ἥτις προχωρεῖ καταβαίνουσα ἀπὸ μὲν τοῦ Κρεμυτίου Κόρδου εἰς τὸν Ἀλγερινῶνα Σίδνεϋ, ἀπὸ δὲ τοῦ Γαλιλαίου εἰς τὸν Ἀνδρέαν Χενιέρον, εἰς τὴν Κυρίαν Σταέλην, εἰς τὸν Βενιαμὶν Κωνστάντιον, εἰς τὸν Χατωβριάνον, εἰς τὸν Λαμεναῖον. Ἡ ἐν Κωνσταντία Σύνοδος ἀπηγόρευσε τὴν ἀνάγνωσιν τῶν βιβλίων ὅσα ἔθνικοι συνέγραψαν, ὁ δὲ Πάπας Μαρτίνος ὁ Ε'. ἀφώρισε τοὺς ἀναγινώσκοντας χειρόγραφα αἰρετικά. Ἡ ἐν Πράγα σύνοδος, ἀναρρίπτει τὰς δημοκρατικὰς τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Ἑλλάδος πυρὰς, κατέκαυσε τὰ συγγράμματα τοῦ Βικκλήφου καὶ παρέδωκε τὸ ἔθος τοῦτο κληρονομίαν εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικούς τε καὶ πολιτικούς ἐταστὰς τῶν φρονημάτων καὶ τῶν συνειδήσεων. Μᾶλλον ἢ ἦττον ἐπὶ τὸ ἡπιώτερον διὰ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ πολιτισμοῦ μεταβεβλημένος παντοῦ ἀναφαίνεται ὁ Ὁμάρ, πυρπολῶν τὴν Ἀλεξανδρικὴν βιβλιοθήκην ἢ τις δικαστὴς παραδίδων εἰς τὰς φλόγας τοῦ πυρὸς τὸν Βανίνην. Οἱ διάφοροι τῆς τυπογραφικῆς τέχνης τρόποι, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ γλυπτικὴ καὶ ἡ λιθογραφία, ἔνοχοι οὐδὲν ἦττον τῆς στήσεως τοῦ λογισμοῦ, ἡ μιμητικὴ ἔνοχος ὡσαύτως τοῦ λαλεῖν διὰ τῶν σχημάτων καὶ τοῦ συγκινεῖν διὰ τοῦ βλέμματος, πάντα ταῦτα κατηγορήθησαν, ἐκρίθησαν καὶ κατεκρίθησαν ὡς

καὶ ἡ ἄλαλος καὶ διὰ μηδενὸς ἐξωτερικοῦ ἰσημείου διαδηλουμένη διάνοια ἐρέθιζε τὸ φιλύποπτον τῆς ἀρχῆς· τὸ ἱερὸν ἐταστήριον, ἡ Βεγετία, τὸ 1793 καὶ τὸ 1815 ἐτιμώρησαν μαντεύσαντες καὶ στοχασμοὺς καὶ αἰσθήματα τῶν ὁποίων ἦτον ἀδύνατος ἡ διάγνωσις.

Ἄλλ' ἡ καταδρομὴ ὄλων τούτων τῶν μορφῶν, τὰς ὁποίας ἀναλαμβάνει ὁ στοχασμὸς διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν δημοσιότητα, πρὸς οὐδὲν ἴσχυσε· τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθεροτυπίας ἀνεγνώρισαν ἅπασαι αἱ Κυβερνήσεις· τοιαύτη εἶναι τῆς ἀληθείας ἡ δύναμις. Οἱ λαοὶ ἀφ' ἐτέρου χρεωστοῦν νὰ ὁμολογήσωσιν ὡσαύτως ἄλλην συντηρητικὴν ἀρχὴν τὴν κατὰ-χρησιν, τὴν ὁποίαν ἔχει παρεπομένην ἡ χρῆσις τοῦ τύπου, τότε δὲ ὁ καθιερώων τὴν ἐλευθερίαν ταύτην νόμος καθίσταται ἀχώριστος ἀπὸ τὰς τιμωρούσας τὴν ἀκολασίαν ποινάς.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀκολασίας εὐρίσκεται εἰς τὰ πέρατα τῆς ἐλευθερίας· ἀλλὰ ποῦ κεῖται τὸ διακρίνον ταύτας ὄριον; Καὶ λαοὶ καὶ κυβερνήσεις εὐρίσκονται εἰς παντελῇ ἄγνοιαν. Ἡ τῆς Ἀμερικανικῆς συμπολιτείας ἐλευθερία εἶναι ἀκολασία παρὰ τοῖς Ὀλλανδοῖς, ἡ τῶν Ὀλλανδῶν ἀκολασία παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς, ἡ τῶν Ἀγγλῶν ἀκολασία παρὰ τοῖς Γάλλοις, ἡ τῶν Γάλλων ἀκολασία παρὰ τοῖς Γερμανοῖς, ἡ τῶν Γερμανῶν ἀκολασία ἐν τῇ Ῥώμῃ· πλήν περιωρισμένη ἡ ἀπεριόριστος ἡ ἐλευθεροτυπία εἶναι πανταχοῦ παραδεκτή· διὰ νὰ ῥυθμίσουν ὅμως τὴν χρῆσιν αὐτῆς αἱ διάφοροι ἐπικράτειαι παρεδέχθησαν δύο εἴδη περιστολῆς, τὸ προκαταληπτικὸν καὶ τὸ τιμωρητικόν.

Προκαταληπτικὸν σύστημα εἶναι ἡ λεγομένη βιβλιοκρισία· ἡ θεσμοθεσία αὕτη σκοπὸν ἔχει λόγῳ μὲν, νὰ ἐμποδίσῃ τὴν δημοσίευσιν παντὸς βιβλίου προσβάλλοντος τὸ δημόσιον συμφέρον εἰς τὰς πρὸς τὴν θρησκείαν, τὰ ἥθη, τὰς ἐθνικὰς ἐλευθερίας ἢ τὰ προνόμια τῆς ἐξουσίας σχέσεις αὐτοῦ, πράγματι δὲ, νὰ ἐπιβάλλῃ σιωπὴν εἰς πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ βλάβῃ τὴν κυβέρνησιν, ἐνεργουμένην κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ τὸ συμφέρον τῶν ὑπουργῶν. Τὸ ποινικὸν σύστημα θεωρητικῶς μὲν προτίθεται τὴν τιμωρίαν τῶν

παρεκτροπῶν, τὰς ὁποίας ἡ βιβλιοκρισία ἔμελλε νὰ προλαμβάνῃ, ἀληθῆς ὅμως καὶ πρακτικὴ συνέπεια αὐτοῦ, διὰ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων ἐνεργουμένου, εἶναι ἡ κατὰ τὴν εὐμενῇ ἢ δυσμενῇ διάθεσιν τῶν δικαστῶν πρὸς τὴν ἐξουσίαν καταδίκῃ ἢ ἀπόλυσιν τῶν συγγραφέων, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρὰ τὰς εὐχὰς τῆς ἐξουσίας μεταμόρφωσις τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς εἰς πολιτικὴν δύναμιν, κινουσαν κατὰ τὴν θέλησίν της τὸν παντοδύναμον μοχλὸν τῆς κοινῆς γνώμης. Ἀνατιθέμενον εἰς εἰδικοὺς δικαστὰς, τὸ ποινικὸν σύστημα παράγει καρποὺς εἰκονίζοντας τὴν ιδιότροπον ἀδικίαν τῶν ἐξαιρετικῶν δικαστηρίων. "Ὅταν ἔνορκοι ἀποφασίζουσιν, τὰ μὲν δίκαια τοῦ ἔθνους κρατύνονται καὶ διατηροῦνται, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐξουσίαν, ἂν ᾖναι ἀπεχθὴς, ἐνδέχεται νὰ ἀρνηθῶσιν ἐνίοτε δικαιοσύνην. Ἴδομεν ἓνα ἕκαστον τῶν ἀνωτέρω τρόπων.

Ἡ λογοκρισία περιωρισμένη ἀπὸ τὸν καλλήτερον νόμον καὶ τὸν ἀγαθώτερον Ἡγεμόνα δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ διακαίωμα τοῦ δημοσιεύειν διὰ τοῦ τύπου μόνον τὰ συμφέροντα τῇ ἐξουσίᾳ· ἀλλὰ τί ἐστὶ ἐξουσία παρὰ τοῖς λογοκρίταις; εἶναι τὰ προνόμια ἢ ἡ ἐλευθερία, ὁ ἡγεμὼν αὐτὸς ἢ τὰ ἀντιπροσωπικὰ σώματα, τὰ λαβόντα καὶ φυλάττοντα ὡς παρακαταθήκην τὴν ἐθνικὴν ἀρχήν; οὐδὲν τούτων, οὐδὲν εἰς τὰ ὅμματα τῆς λογοκρισίας ἐξουσία εἶναι οἱ ἄνθρωποι καὶ οὐχὶ αἱ ἀρχαί. Ἡ περὶ τῶν καθεστώτων κηδεμονία καὶ φροντίς αὐτῶν εἶναι τόσον μικρά, ὥστε τὰ μὲν συνέδρια κατεδίωκον τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν ἐξουσίᾳ τοὺς συγγραφεῖς, τοὺς καθυβρίζοντας τὴν θρησκείαν, τὰ ἥθη καὶ τοὺς νόμους, αἱ δὲ βουλαι τῆς τε Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας ἠναγκάσθησαν νὰ αὐτοδικήσωσι, διεκδικήσῃ αὐταὶ τὸ ἴδιον αὐτῶν ἀξίωμα, περιυβριζόμενον ἐγκρίσει τῆς Ἀστυνομίας· οὐδὲν λέγω περὶ τοῦ ἡγεμόνος, ὁποῖος ποτ' ἂν ᾖ· ἀρκεῖ τὸ γνωστὸν τοῦ δευτέρου Καρόλου ῥητὸν περὶ τοῦ συγγραφέως ἐκείνου, κατὰ τοῦ ὁποίου κατεγνώσθη ἀνασκολόπησις, ὡς γράψαντος καθ' ὑπουργοῦ "τί δὲν ἔγραφε κατ' ἐμοῦ, κανεῖς δὲν ἤθελε τὸν „ ἐνοχλήσει." Μεταξὺ ἡγεμόνος καὶ συγγραφέως δὲν ὑ-

πάρχει καμμία προσωπική σχέσις. Ἐξαιρῶ τὰς ἡμέρας τῆς στάσεως καθ' ἃς ὁ τύραννος προσβάλλων τὰ δίκαια συμπάντων προσκαλεῖ ἕκαστον νὰ τὰ ὑπερασπίσῃ· ἤθελε διάγει αὐτὸς ἐν εἰρήνῃ ἂν παρείχεν εἰς τοὺς ἄλλους τὸν βίον εἰρηνικόν. Ἄν τρέμῃ, πάσχει τοῦτο διότι ἔγινεν αὐτὸς τρόμου πρόξενος. Ἐξαιρῶ ὡσαύτως τὰς ἐπαναστατικὰς ἡμέρας, αἵτινες ἀναβιβάζουσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἄρπαγα τινὰ δυνάστην. Γέννημα τῆς βίας καὶ τῆς ἰσχύος, ἡ ἐξουσία ταλαντεύεται ἀμφισβητουμένη, μεχριστοῦ καθαγιασθῇ μεταμορφουμένη εἰς δικαίωμα· κατὰ πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν, τὰς κατὰ τῆς ἐξουσίας προσβολὰς ἐκπέμπει ἄλλη ἀντίζηλος ἐξουσία. Οἱ πρίγκιπες τῆς Λοθαριγγίας [les princes Lorrains] καθύβρισαν τοὺς Βαλεσιανούς πρίγκιπας [les princes Valois], τὰ συνέδρια καὶ οἱ ἱερεῖς καθύβρισαν τὸν τέταρτον Ἑρρίκον, οἱ νομιμογενεῖς πρίγκιπες [les princes legitimes] καθύβρισαν τὸν ἀντιβασιλέα, αἱ δύο πρῶται συνελεύσεις καθύβρισαν τὸν δέκατον ἕκτον Λουδοβίκον· ἀλλ' ἐνταῦθα τὰ ὄπλα τῆς λογοκρισίας εἶναι ἀσθενή καὶ ἀνίσχυρα· δύναμις παλαίει πρὸς δύναμιν· Ὁ συγγραφεὺς ἄνανδρος ἢ φανατικὸς εἶναι ἀπλὸν ὄργανον, ἂν καὶ ὁ κάλαμός του συντρίβεται διὰ μόνου τοῦ σιδήρου. Ἄν ἡ κατὰ τοῦ ἡγεμόνος ὕβρις προέρχεται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἔρκος κατ' αὐτῆς εἶναι τὸ τελωνεῖον καὶ οὐχὶ ἡ βιβλιοκρισία. Αὕτη εἶναι ὡσαύτως ἀσθενὴς ὅταν ἡ ὕβρις ἐκπορεύεται ἀπὸ ὕψη πολιτικά, ὡς ὅταν ὁ ΙΔ' Λουδοβίκος, γράφων πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης, ἀποκαλεῖ τὸν πρίγκιπα τῆς Ἀραυσίωνος [prince d' Orange] νέον Ἀβεσαλὼμ, νέον Ἡρώδην, νέον Κρόμβελον, ὡς ὅταν ὁ κορυφαῖος τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας Ἱεράρχης ὀνομάζει τὸν Βουρβωνικὸν οἶκον μοιχαλίδα γενεὰν, ὁ δὲ τέταρτος Ἑρρίκος ἀπαντῶν ἀντονομάζει τὸν Πάπαν ψεύστην. Ἄν ἐρωτήσῃς τὴν λογοκρισίαν, ὕβρις ὑπάρχει καὶ εἰς τὰ διατάγματα τὰ τιμωροῦντα συγγραφὰς ὑβριστικὰς, καὶ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀναθέματα, καὶ εἰς τὰς δικαστικὰς κατὰ βιβλίου

τινος ἀποφάσεις. Τὰ ἀπὸ τοῦ πατρὸς Γαράσσου [Garasse] μέχρι τοῦ πατρὸς Χηνίου [père Duchêne] (1) γέμουσιν ὕβρεων καὶ συκοφαντιῶν. Τί ἔπραξεν ἡ λογοκρισία ὑπὲρ τῆς θρησκείας; ἀνάγνωθι τοὺς συγγραφεῖς ἡμῶν ἀπὸ τοῦ Ραβελαιίου μέχρι τοῦ Βολταίρου· τί ὑπὲρ τῶν ἡθῶν; ἄπεχε πάσης ἀναγνώσεως, ἀπὸ τοῦ Ἀρετίνου μέχρι τοῦ Σάδου [de Sade]· τί ὑπὲρ τῆς τῶν πολιτῶν ὑπολήψεως; πᾶσα ἀρετὴ ἡτιμάσθη ἐκ προνομίου.

Εἰς τὰς συνταγματικὰς πολιτείας ἡ βιβλιοκρισία εἶναι ἐπονείδιστος ἀνωμαλία· κραυγάζει αὕτη ὅτι ἡ πλειονοψηφία, μὴ δυναμένη νὰ κυβερνήσῃ διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καταφεύγει ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ αὐθαίρετου, καὶ ἐπιβάλλουσα σιωπὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς οἰκαιοποιεῖται τὸ μονοπωλεῖον τοῦ λόγου, τοῦ ψεύδους καὶ τῆς συκοφαντίας· εἶδον τρεῖς τὸν λαὸν λαμβάνοντα ὑπερηφάνως δίκην τῶν καταδυναστεύσεων τούτων· εἶδεν ἡ Εὐρώπη ὅτι ἐλευθερία δὲν ὑπάρχει, ὅπου λείπει ἡ δημοσιότης. Οἱ κηδόμενοι περὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς τιμῆς αὐτῶν ἀπέκρουσαν τὸ ἀηδὲς τοῦ βιβλιοκριτοῦ ἔργον, μόνον δὲ τοῦ ἀργυρίου τὸ θέλγητρον ἀνείλκυεν ἐκ τῆς ἱλῦος ἀφανῆ τινα καὶ ἄσημα ὀνόματα, καὶ ἡ βιβλιοκρισία, θεσμοθεσία αὕτη καθ' ἑαυτὴν εὐτελής, ἐξετελίσθη ἔτι μᾶλλον διὰ τὸ ὄνειδος τῶν βιβλιοκριτῶν.

Εἰς τὰς συγκερασμένας Μοναρχίας ἡ βιβλιοκρισία εἶναι κατ' ἀνάγκην δημιούργημα ὑπουργικόν, σκοπὸν ἔχον νὰ θέσῃ ὑπεράνω πάσης συζητήσεως τοὺς ὑπουργοὺς μετὰ πάσης τῆς ὑπουργικῆς χορείας, τὸ ὑπουργικὸν σήστημα μεθ' ὅλων τοῦ συστήματος τούτου τῶν ἐλατηρίων· ἐπινόημα ἐφευρεθὲν ἵνα συντηρῇ τὴν ἐξουσίαν καὶ παρεκκλίνῃ τὴν κατὰ τῶν παρεκτροπῶν αὐτῆς ἡθικὴν εὐθύνην, δὲν δύναται νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ, πλὴν καίτοι ἐφήμερος ἐγχαράττει εἰς τὴν ἀτελεύτητον βασιλείαν τὸν τύπον τῆς ἀποστροφῆς καὶ τοῦ μίσους, ὅστις ἔπρεπε νὰ συγματίζῃ μόνους

(1) Ἡ πλέον ἀκόλαστος ἐφημερὶς τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐκπροσωποῦσα τὸ κόμμα τοῦ Ῥοβεσπιέρου.

τοὺς θνητοὺς ὑπουργούς. Ἡ βιβλιοκρισία εἶναι θεσμοθεσία πολιτικὴ εἰς τὰς ἀκράτους μοναρχίας. Ἡ ἐξουσία, τεθειμένη ὑπεράνω τοῦ νόμου, πρέπει ἀναγκαίως νὰ ᾔηται καὶ πάσης συζητήσεως ἀνωτέρα· τὸ ἐρευνᾶν, τὸ ἀμφιβάλλειν, τὸ ἐπικρίνειν, πάντα ταῦτα εἶναι ἀπηγορευμένα· ἐπικειμένης δὲ ἐν παντὶ καὶ πάντοτε τιμωρίας, τὸ προκαταλαμβάνειν εἶναι τοῦ τιμωρεῖν αἰρετώτερον· τότε ἡ βιβλιοκρισία δὲν εἶναι μὲν ἀγαθὸν, εἶναι ὅμως πρόσκαιρον ἀλεξίκακον, εἶναι πάντοτε προτιμότερα τῆς σιωπῆς· διὰ τοῦτο βλέπομεν ἄνδρας ἀξιοτίμους ἀναλαμβάνοντας τοῦ βιβλιοκριτοῦ τὸ ἔργον καὶ κατὰ τὸ δυνατόν εἰσάγοντας ἐλευθερίους ἰδέας εἰς θεσμοθεσίαν δουλικήν.

Μολαταῦτα ἡ λογοκρισία ἦτον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῇ Γαλλίᾳ, ὡς εἶναι σήμερον ἐν τῇ Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ, ἔρεισμα ἀσθενὲς καὶ ἀνίσχυρον· οἱ βιβλιοκρίται, αἰσχυρόμενοι νὰ φανῶσιν ὑποδέεστεροι τῆς ἐποχῆς τῶν, ἡμφισβήτουν ὑπὸ φιλελευθερίας ἢ φιλαυτίας πρὸς τοὺς συγχρόνους αὐτῶν σοφοὺς τὸ γέρας τῆς ἰσονομίας, καὶ ἀπεδειλίων νὰ παρεμβάλλωσιν ἀληθῆ καὶ ἰσχυρὰ ἐμπόδια εἰς τὴν διάδοσιν τῶν νέων ἰδεῶν. Ἐκτὸς τούτου ἡ λογοκρισία χωρὶς τῆς συνδρομῆς τῶν τελωνείων οὐδὲν δύναται κατὰ τῆς ἐξωθεν εἰσβαλλούσης ἀληθείας. Ἡ φιλοσοφία ἦλθεν ἐκ τῆς Ὀλλανδίας, ἡ δημοκρατία ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἐπειδὴ δὲ ἡ διανοητικὴ αὕτη κλεψιτέλεια (contrebande) ἔβλαπτε τὴν ἐμπορίαν, ἐπετράπη ἡ ἐν τῇ Γαλλίᾳ τύπωσις τῶν ἀπηγορευμένων συγγραμμάτων, ἐπὶ μόνῳ τῷ ὄρῳ τοῦ νὰ φέρωσι τὴν ἐπίπλαστον ἐπιγραφὴν ξένης τιнос πόλεως· τοιοῦτοτρόπως, πιεζόμενοι ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀργυρίου καὶ τῆς ἡσυχίας, ἐσώζοντο διὰ τῆς ἀδυναμίας καὶ τοῦ ψεύδους.

Καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν παντοδυναμίαν τῆς ἡ λογοκρισία δὲν παρείχεν ἀποχρῶσαν ἀσφάλειαν. Ἐπὶ τῆς ἱεροκρατείας ἄλλος ἐταστής διέτασσε τὴν ἐξέτασιν τοῦ βιβλίου, ἄλλος ἐβεβαίοντο τὸ ἀμώμητον ἢ ἐπίμωμον αὐτοῦ, καὶ ἄλλος ἐπέτρεπε τὴν τύπωσιν· πλὴν μ' ὅλας τῆς τρι-

πλῆς ταύτης δοκιμασίας τὰς προφυλάξεις, ὀγκώδης πίναξ ἀπηγόρευεν ἐπὶ ποινῇ ἀναθέματος τὴν ἀνάγνωσιν πλήθους συγγραμμάτων ἐκδεδομένων δι' ἐγκρίσεως ἑταστών, ἀρχιερέων καὶ βιβλιοκριτῶν τρανωτάτῃ ἀπόδειξις τῆς ἀδυναμίας τοῦ προκαταληπτικοῦ συστήματος. Διὰ τοῦτο οἱ Παπ-
 παι ἐπεκαλέσθησαν τὴν δύναμιν τῶν ἱεροδικῶν, τῶν ὁποίων αἱ πυραὶ ἦσαν πολλῶ τῶν ἀφορισμῶν δραστικώτεραι· καὶ αὕτη ὁμως ἡ σκληρότης, οὐδὲν ἦττον ἀνεπαρκῆς, συνετέλεσε μόνον εἰς τὸ νὰ ταχύνῃ τὸν θρίαμβον τῆς ἀληθείας. Ἐπὶ τῆς μονοκρατορίας ἡ λογοκρισία, ἐπαγομένη πάντοτε μεθ' ἑαυτῆς τὸ παράλογον, παρεξέτρεψεν ἐπὶ τοσοῦτον τοὺς βασιλεῖς, ὥστε νὰ στηριχθῶσιν ἐπὶ τῶν δημίων, καὶ μετέστησε τὴν ἔδραν τῆς ἀπὸ τῆς ἀστυνομίας εἰς τὸ Συνέδριον. Οἱ βουλευταὶ, ἔμπειροι νομοθέται καὶ θερμοὶ τῶν ἀρχῶν ζηλωταί, ἦσαν ἀνεπιστήμονες καὶ περὶ τὴν πολιτικὴν ἀμαθεῖς· ἠγγόνουν ὅτι τὸ καίειν δὲν ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἀπολογεῖσθαι, καὶ τὸ κατακρίνειν δόξαν τινα μὲ τὸ ἀνασκευάζειν αὐτήν. Τοιαῦται ἀποφάσεις, γελοῖαι ἂν παραδίδωσιν εἰς τὸ πῦρ τὸ βιβλίον, σκληραὶ ἂν τιμωρῶσι τὸν συγγραφέα, εἶναι ὅπως οὖν ἀνεκταὶ κατὰ τὰς πρώτας μόνον τῶν ἐθνῶν ἐποχὰς, καθ' ἧς ἡ κοινωνία ἀπονέμει εἰς τοὺς ἄρχοντας ἐξουσίαν ἀπαρέγκλιτον. Ὁ πολίτης νομίζει τότε ὅτι κα-
 κουργεῖ ἀποτολμῶν νὰ ἐπιχειρήσῃ ὅ,τι ὁ ἄρχων ἀπηγόρευ-
 σεν· ὅταν ὁμως ὁ δικαστὴς ἠτίμασε τὴν δικαιοσύνην παρα-
 δοθεὶς εἰς τὰς ὀρέξεις ὅλων τῶν ἐξουσιῶν, ὅταν ἡ διαφθορὰ ἢ ὁ φόβος, ἢ φιλοκέρδεια ἢ ἡ φιλοδοξία παρέδωκε τὴν πλάστιγκα καὶ τὴν μάχαιραν, τὰ ἱερὰ ταῦτα τῆς Θέμιδος σύμβολα, εἰς τὰ κόμματα καὶ εἰς τὰ πάθη, ἡ κοινὴ γνώμη δόξης καὶ συνειδήσεως ἔργον ποιεῖται νὰ κρίνῃ τὸν κριτὴν καὶ νὰ κατακρίνῃ τὴν κρίσιν του. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύ-
 τῆς τὸ πᾶν ἀπώλετο· ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἀνίσχυρος ὡς ἀναδειχθεῖσα ἀρετῆς ἄμοιρος· Ἐπειδὴ δὲ ἡ μία παρεκτρο-
 πὴ ἐπιφέρει τὴν ἄλλην, τὸν διωγμὸν διαδέχεται ἡ δόξα, ἡ ἔχθρα ὀνομάζεται ἀνδρία, καὶ τὸ κατακριθὲν σύγγραμμα λογίζεται ἄριστον δι' αὐτὸ τοῦτο ὅτι κατεκρίθη.

Ἀπὸ τοῦ Γαλιλαίου ἡ λογοκρισία ἀντέστη κατὰ πάσης νέας ἀληθείας, κατὰ παντὸς λόγου, ἄρᾳ παράλογος· ἴασατο οὐδὲν, ἄρα ἀνωφελής. Εἰς τὰς ἀντιπροσωπικὰς ὁμῶς κυβερνήσεις, αἵτινες τροφὴν ἔχουσι τὴν δημοσιότητα, ἡ λογοκρισία εἶναι κακούργημα, ὥς προσβάλλουσα αὐτὴν τοῦ κράτους τὴν ὑπόστασιν· καὶ μολαταῦτα σοφισταὶ καὶ ὑπουργοὶ τὴν ἐσύστησαν εἰς τὴν τυφλὴν παλιμβασίλειαν τῶν Βουρβόνων· ἀλλ' ἀπὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς ὁ τύπος, καταπαλαίσας τὰς ἀσθενεῖς προσπάθειάς των, ζῇ ἐλεύθερος, συντρίψας τὰ δεσμά του εἰς τὴν Ἀμερικὴν, τὴν Ἰσπανίαν, τὴν Πορτουγαλίαν καὶ τὴν Βελγικὴν· ὁ χρόνος θέλει ἀποτελέσει τὸ ἔργον. Μεταβαίνομεν εἰς τὸ ποινικὸν σύστημα.

Ἡ λογοκρισία εἶναι εὐκόλος· διώρισον λογοκρίτας λαμβάνοντας τὰς διαταγὰς τῶν ὑπουργῶν καὶ ἔξεις τὸ ἔργον τετελεσμένον. Πᾶς κανονισμὸς εἶναι περιττός, διότι ἡ λογοκρισία δὲν δύναται νὰ ὑποταχθῇ εἰς κανένα κανονισμὸν· ἐμπαίζει πάντα κανόνα, οὐσία δὲ αὐτῆς εἶναι τὸ αὐθαίρετον. Οἱ ἐπινοήσαντες ἀνωτάτην τινα τῆς λογοκρισίας ἐφορείαν παρεγνώρισαν τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, μὴ κατανοήσαντες μηδὲν ἄλλο τοῦτο ὃν ἡ ἔφεσιν ἀπὸ τοῦ αὐθαίρετου πρὸς τὸ αὐθαίρετον·

Διάφορος εἶναι τοῦ ποινικοῦ συστήματος ὁ χαρακτήρ· πολιτικὸς ὢν τῆς ἀντιπροσωπικῆς κυβερνήσεως θεσμός, δὲν δύναται ἰὰ ζήσῃ χωρὶς αὐτῆς· ὁ νόμος μάλιστα, ὁ καθιερωτὸν τὸ σύστημα τοῦτο, δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ περιορισμένος καὶ εἰδικός. Εἶναι ἀτελής, ἂν δὲν περιλαμβάνῃ σύμπαντα τὰ περὶ τὸν τύπον, τὸν συντάσσοντα τὸ βιβλίον, τὸν παραδίδοντα αὐτὸ εἰς τύπωσιν, τὸν τυπόνοντα καὶ τὸν πωλοῦντα· τὸν συγγραφέα δηλαδὴ, τὸν ἐκδότην, τὸν τυπογράφον καὶ τὸν βιβλιοπώλην. Εἶναι ἀτελής, ἂν δὲν ἐξετάζῃ τούτους κατὰ τὰς πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ, τὰ ἥθη, τὴν κοινωνίαν, τὴν κυβέρνησιν καὶ τοὺς πολίτας σχέσεις αὐτῶν. Εἶναι ἀτελής, ἂν δὲν ἐφαρμόζεται εἰς ὅλους τοὺς συγγραφικοὺς τρόπους, εἰς ὅλας τὰς μορφάς, ἃς ὁ ἀνθρώπινος λογισμὸς περιβαλλόμενος ἀποκαλύπτεται εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ ἐλευθεροτυπία εἶναι ἀκατάληπτος, ὅταν δὲν ὑπάρχουν μετ' αὐτῆς συγχεύθῃαι ἡ τυπογραφία καὶ ἡ βιβλιοπωλία. Ἐχὼν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ γράφειν, ὁ συγγραφεὺς πρέπει νὰ δύναται καὶ νὰ τυπὼνῃ καὶ νὰ διαδίδῃ ἐλευθέρως τὸ γραφέν. Ὅστις λέγει εἰς τὸν τυπογράφον ἢ τὸν βιβλιοπώλην " μὴ πύπνονε μὴ πῶλει, εἰδεμὴ ἀνακαλῶ τὴν ἄδειαν τοῦ ἐπιτηδεύματός σου " φονεύει τὴν ἐλευθερίαν τῶν μὲν διὰ τῆς δουλείας τῶν δὲ· ζητεῖ νὰ συμβιάσῃ τὰ ἀσυμβίβαστα, τὸ προκαταληπτικὸν μὲ τὸ ποινικὸν σύστημα· δεσμεύει τὴν ἐν θεωρίᾳ ἐλευθερίαν μὲ τὰς ἀλύσεις τῆς ἐν πράξει δουλοσύνης. Τὸ κατ' ἄδειαν καὶ ἐκ προνομίου τυπογραφεῖν καὶ βιβλιοπωλεῖν, συνέπεια φυσικὴ καὶ ἀναγκαία τοῦ ἐπὶ τῆς πάλαι, τῆς Αὐτοκρατορικῆς Γαλλίας, ἐπικρατοῦντος προκαταληπτικοῦ συστήματος, εἶναι τερατώδης ἀνωμαλία ἐπὶ τοῦ ποινικοῦ συστήματος τῆς νῦν, τῆς συνταγματικῆς Γαλλίας· τύπος χωρὶς δημοσιότητος εἶναι παραλογισμὸς, καὶ τύπος, τεθειμένος ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ποινικοῦ μὲ δημοσιότητα μέλιναν ὑπὸ τὴν ἰσχὺν τοῦ προκαταληπτικοῦ συστήματος, εἶναι ἀλογία τῶν μεταβατικῶν ἐποχῶν, καθ' ἃς μένει ἀδιάγνωστον τί συναπέθανε μετὰ τοῦ παρελθόντος καὶ τί πρέπει νὰ συζήσῃ μετὰ τοῦ μέλλοντος. Ἡ ἐλευθερία, μετὰ μηδεμιᾶς περιστοιχηθεῖσα ἐγγύης, μεταπίπτει διὰ μὲν τοῦ λαοῦ εἰς ἀκολασίαν, διὰ δὲ τῆς κυβερνήσεως εἰς αὐθαιρεσίαν· τιμώρησον τὴν κατὰχρησιν διὰ νὰ ἀσφαλίσῃς τὴν χρῆσιν, ἄσπασαι τὸ ποινικὸν σύστημα. Πλὴν ἐνταῦθα διακριτέα ἢ διὰ τῶν δικαστῶν τῆς ἐξουσίας τιμώρησις, ὅτε ἀπαραίτητος ὁ δίδων τὸν ὅρισμόν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως νόμος, ἀπὸ τῆς διὰ τῶν ἐθνικῶν δικαστῶν [τῶν ἐνόρκων] τιμωρήσεως, ὅτε πᾶς νόμος ἄχρηστος σχεδὸν καὶ περιττός. Ἐξετάσωμεν ἰδίᾳ ἑκάτερα.

Ὁ δικαστὴς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τιμωρῇ ἐκεῖνα μόνα τὰ ἐγκλήματα, τὰ ὁποῖα ὁ νομοθέτης ὥρισε. Διὰ τοῦτο, τῶν ἐγκλημάτων οἱ ὅρισμοι πρέπει νὰ ᾔναι εὐθεῖς καὶ ἄμεστοι, μηδὲν καταλείποντες ἐπληρμένον καὶ ἀόριστον· ἢ ἀκρίβεια

πρέπει νὰ ἐμφράξῃ τὴν θύραν τῆς αὐθαιρεσίας. Ὑπάρχουν συγγράμματα, τὰ ὁποῖα καταδικάζει μὲν ἡ ἠθικὴ, ἀποκρούει δὲ ἡ περὶ τῆς κοινῆς εἰρήνης καὶ τῆς κοινωνικῆς μονιμότητος φροντίς, καὶ ἀποδοκιμάζει ἡ ἀσφάλεια τῆς τιμῆς, τῶν προσώπων καὶ τῶν κτήσεων· ὁ δὲ τύπος μετέχων ἐλευθερίας, δύναται νὰ ἐκνεύσῃ εἰς ἀκολασίαν· διὰ τοῦτο ὁ νόμος ὀφείλει νὰ ὀρίσῃ καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀκολασίαν, ὣν ἡ μία ἔχει τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ τέρμα τῆς ἄλλης. Ὅπουδῆποτε θέσῃ ὁ νομοθέτης τὸ ὄριον, τὸ διαστέλλον τὴν χρῆσιν ἀπὸ τὴν κατάχρησιν, ὀφείλει νὰ φανερώσῃ ἀκριβῶς τὸ ἀπαγορευθὲν, ἵνα γινώσκῃ ὁ μὲν πολίτης τὸ θεμιτὸν, ὁ δὲ δικαστὴς τὸ κολάσιμον. Ὁ νόμος, ὁ τὸ ἐγκλημα δημιουργῶν, χρεωστεῖ νὰ δώσῃ καὶ τὸν ὀρισμὸν του. Ὁ, τι εἶναι χρήσις ἐν Δονδίνῳ λογίζεται ἐν Βιέννῃ κατάχρησις, ἀλλὰ παντοῦ ὁ νόμος ὀρίζει τὴν κατάχρησιν διὰ νὰ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν χρῆσιν. Ὁ νόμος δύναται εἰς πράξιν ἄμεμπτον νὰ ἐπιβάλλῃ ποινὴν ὡς εἰς ἀξιόποιον, ἀλλὰ καὶ τότε χρεωστεῖ οὐδὲν ἥττον νὰ προσδιορίσῃ σαφηνῶς τὴν ἄκακον πράξιν, τὴν ὁποίαν θέλει νὰ καταστήσῃ κολάσιμον. Ἡ σημασία τῶν λέξεων, ἀφ' ὧν ἐξήρτηται ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ καὶ ἡ περιουσία τῶν ἀνθρώπων, πρέπει νὰ ᾖναι καλῶς προσδιορισμένη.

Ὁ ὀρισμὸς τοῦ ἐγκλήματος δὲν καθιστᾷ ἐλευθεριώτερον τὸν νόμον, ὅστις δύναται καὶ τοὶ ἀκριβοῦς νὰ ᾖναι μολταῦτα ἄδικος, πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν δικαιοσύνην ἐξεταζόμενος, ἀλλ' ἀφαιρεῖ τὴν ἐκ τῆς αὐθαιρεσίας τοῦ δικαστοῦ ἀδικίαν, ἀναγκάζων αὐτὸν νὰ τιμωρήσῃ μόνας τὰς πράξεις ὅσας ὁ νόμος ἀπεφάνητο τιμωρητάς. Τοῦ ἐγκλήματος λοιπὸν ὁ ὀρισμὸς ἐνδιαφέρει τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὸν δικαστὴν. Ἄλλ' εἰς τὸ σύστημα τοῦτο, ὁ ὀρισμὸς, λέγουν, εἶναι ἀδύνατος. Ἡ ἐνστασις αὕτη εἶναι ἡκιστα εἰλικρινής· ὅταν τὸ ἐγκλημα εἶναι γνωστὸν δύναται καὶ νὰ ὀρισθῇ, ὅταν ὅμως δὲν ὑπάρχει εὐκρινὴς τοῦ ἐγκλήματος ἰδέα, σημεῖον ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐγκλημα. Ἡ αὐτοκρατορία, ἐμπνεομένη ἀπὸ τὴν δυσπιστίαν, τὴν ὁποίαν διεγεί-

ρει ἡ ἐξ ἀρπαγῆς ἡγεμονία, κατέταξε μὲ εὐστοχίαν καὶ ἀκρίβειαν εἰς πέντε κλάσεις τὰς παραβάσεις τοῦ τύπου καὶ τοῦ λόγου· ἄλλο ἀληθὲς ἔγκλημα παρὰ τὰ προνοηθέντα ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορίας δὲν ὑπάρχει. Ἡ Βουρβονικὴ γενεὰ, ἀσθενὴς μετὰ τὴν κάθοδον καὶ φιλύποπτος, ἐπίστευσεν ὡς δυνατὴν καὶ ἄλλων ἐγκλημάτων τὴν ὑπαρξιν, ἀλλ' ἐπειδὴ πραγματικῶς δὲν ὑπῆρχον, οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ λάβωσιν ἴδιον ὄνομα καὶ νὰ ὀρισθῶσι προσηκόντως, ἐπενόησε συγγράμματα ἐπιβλαβῆ, βιβλία ἐπικίνδυνα προσβολὰς κατὰ τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς μεγαλειότητος τῆς ἀρχῆς, καὶ ἄλλα, τὶς οἶδε ποῖα. Ποίαν ἀποδίδει εἰς τὰ ῥήματα ταῦτα ἔννοιαν ἡ γραμματικὴ καὶ ἡ νομοθεσία; Τὸ ἐν τοῖς νόμοις ἀόριστον ἐπάγεται πρὸς τὰς ἀποφάσεις αὐθαίρετον· ἐφαρμόζεται ἡ παρὰ τοῦ νόμου δημιουργηθεῖσα ποινὴ εἰς τὸ παρὰ τοῦ δικαστοῦ δημιουργηθὲν ἔγκλημα. Ὁ δικαστὴς ἀναζητεῖ τὸ ἔγκλημα ἐκ διαταγῆς καὶ θεμελιώνει τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ εἰς εἰκασίας. Τί δὲ λεκτέον περὶ τῶν δικαστικῶν πιθανοτήτων; Αἱ τοῦ νόμου εἰκασίαι εἶναι ἐνίοτε ἀναγκαῖαι, αἱ τοῦ δικαστοῦ ἄγουσι πάντοτε εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν καὶ τὴν πλάνην. "Ὅταν ὁ νόμος εἰκάζει τι, καθιεροῖ κανόνα ἀδικον ἴσως πλὴν ἀσφαλῆ καὶ βέβαιον, ὅταν ὁμως εἰκάζει ὁ δικαστὴς, δολοφονεῖ δὲν κρίνει. Ὁ συγγραφεὺς δὲν καταδικάζεται ὡς ἁμαρτήσας, ἀλλ' ὡς συντάξας βιβλίον, ὅπερ ἡ ὁρεξις τοῦ δικαστοῦ ἀγαπᾷ νὰ ὀνομάσῃ ἔγκλημα. Ἐπειδὴ τοῦ ἐγκλήματος τὰ γνωρίσματα δὲν ἐγράφησαν ἐν τῷ νόμῳ ὁ δικαστὴς τεκμαίρεται καὶ δημιουργεῖ διὰ μόνῃς τῆς ἐξουσίας του καὶ τὸ ἔγκλημα καὶ τὸν ἔνοχον. Δὲν εἶναι τις κακοῦργος ὡς κακοιργήσας, ἀλλὰ λογίζεται κακοιργῶν ὡς ὀνομασθεὶς ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ κακοῦργος. Διὰ τῆς οἰκτρᾶς ταύτης νομοθεσίας τὰ δικαστήρια συγκρούονται ἀδιακόπως μὲ τὴν κοινὴν γνώμην τοῦ ἔθνους, εἰς ταύτην δὲ τὴν τοῦ δικαστοῦ κατὰ τῆς κοινῆς γνώμης πάλιν ἡ δικαιοσύνη ἐκπίπτει τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς τιμῆς, τῆς ἀπονεμομένης εἰς τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν, ἥτις εἶναι ἡ οὐσία καὶ τὸ κλέος αὐτῆς.

Ὁ εἰσαγγελεὺς ἠναγκασμένος νὰ κατηγορῇ, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος καὶ νὰ πείθῃ, ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν ἄλλων τὸ πείθεσθαι ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ ὅτι κατηγορήσεν. Ἡ ὑπεράσπισις εἶναι ἀνίσχυρος, εἶναι διατύπωσις κενή· πραγματικὴ εἶναι μόνον ἡ κατηγορία καὶ ἡ παρακολουθοῦσα αὐτὴν ἀπόφασις. Ἡ καρδιά θλίβεται καὶ ἀποστρέφεται τοὺς σκληροὺς τούτους παραλληλισμοὺς, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη ἐκκυκλεῖ τὸν δυσειδῆ πίνακα. Οἱ κατηγορούμενοι παραιτοῦνται πάσης ὑπερασπίσεως, αὕτη δὲ ἡ σφῶν αὐτῶν ἐγκατάλειψις μεταβάλλει τὸν συγγραφέα εἰς μάρτυρα καὶ τὸν δικαστὴν εἰς δῆμιον. Ἄλλοι ἀποδύονται πρὸς τὸν ἄγῶνα τῆς ὑπερασπίσεως, ἀλλὰ γινώσκοντες ὅτι ἡ ἀληθὴς ὑπεράσπισις, ἡ περὶ τῆς πράξεως συνηγορία, οὐδὲν ἰσχύει πρὸς τὸν δικαστὴν, παλαίουσι, κατὰ τοῦ νόμου, τῆς ἐξουσίας καὶ τοῦ δικαστοῦ, καὶ ὁ ναὸς τῆς δικαιοσύνης μεταβάλλεται εἰς παλαίστραν. Ἄλλοι τέλος ἀντὶ νὰ δικαιολογήσωσιν τὰς ἰδίας αὐτῶν δοξασίας, κηρύσσουν καὶ θεοποιοῦσιν αὐτάς, καὶ τοῦ κατηγορουμένου ὁ σκίμπος γίνεται καθέδρα ἀποστολική. Τότε δὲ ἡ αὐθαιρεσία, ἐπικαλουμένη εἰς βοήθειαν τὴν μόνην συναρρωγὸν αὐτῆς, τὴν βίαν, ἐκδίκους ποιεῖται τοὺς ὑποδίκους, καὶ ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡ ἀδικία συναντιλαμβανομένη τῆς ἀδικίας.

Ἀλλὰ τὸ ποινικὸν σύστημα, ὡς τὸ μετέρχονται αἱ δύσπιστοι κυβερνήσεις, δὲν ἔχει ταῦτα μόνα τὰ ἐλαττώματα. Ἐπειδὴ ὁ δικαστὴς δημιουργεῖ τὸ ἔγκλημα, ἂν ἀθώωσῃ, ἡ ἐξουσία κραυγάζει ὡς ἐπὶ προδοσίᾳ, καὶ δικαίως, διότι τὸ ἔγκλημα μὴ ὄν ὠρισμένον παρὰ τοῦ νόμου, ὁ δικαστὴς ἠδύνατο νὰ τὸ δημιουργήσῃ. Ἄν καταδικάσῃ, ἡ κοινὴ γνώμη ἀγανακτεῖ, καὶ δικαίως, διότι, μὴ ὀρίσαντος τοῦ νόμου τὸ ἀθέμιτον, ἀπόκειται εἰς τὸν δικαστὴν νὰ ὀρίσῃ τὸ θεμιτόν. Καθῆκον τοῦ δικαστοῦ δὲν εἶναι νὰ πιέξῃ τὰς λέξεις καὶ νὰ ἀπομάσῃ δηλητήριον· τὸ ἔγκλημα πρέπει νὰ ἀνακύπτῃ ζῶν καὶ ἀλλόμενον ἐκ τοῦ κατηγορουμένου βιβλίου καὶ τοῦ πνεύματος τὸ ὅποιον τὸ ὑπηγόρευσε· ἀμφότερα ἢ λέξις καὶ τὰ πράγματα πρέπει νὰ ἐνσαρκῶσιν οὕτως εἰπεῖν τὸ ἔγκλη-

μα καὶ νὰ τὸ καθιστῶσιν ἐναργές· ἐντεῦθεν μόνον δύναται νὰ προκύψῃ ὁ σκοπὸς τοῦ συγγραφέως, ὅστις καὶ μόνος εἶναι τιμωρητός. Τὸ νὰ ἀναρπάσῃ τις φράσεις μεμονωμένας καὶ, ὑποβάλλων αὐτὰς εἰς τὴν δικασικὴν βάσανον, νὰ τὰς ἀναγκάσῃ νὰ σημάνωσιν ὅτι αὐτὸς βούλεται, τοῦτο ἐστὶ αὐτόχρημα αὐθαιρεσία καὶ ἀδικία. Δικαίως τιμωρητὸν εἶναι μόνον τὸ σαφηνῶς ὠρισμένον. "Αφελε ἀπὸ τοῦ συγγράμματος τὴν διάνοιαν, ἣτις ἐδημιούργησεν αὐτὸ καὶ τὸ κατεύθυνε πρὸς ἐγκληματικόν τινα σκοπὸν, τὸ λοιπὸν ἀναφαίνεται ἔνοχον ἐκ μόνης τῆς ἀκάκου ἀπρονοησίας τοῦ συγγραφέως, ὅστις δὲν συνείδε τὸν κίνδυνον, ἢ τῆς δυσπίστου ὀξυδερκείας τοῦ δικαστοῦ ὅστις εἰκάζει τὸ ἐγκλημα.

'Αλλ' ὁ προσδιορισμὸς μόνος τοῦ ἐγκλήματος δὲν ἀρκεῖ, ὁ νόμος ὀφείλει νὰ σημειώσῃ καὶ τὸν ἔνοχον. "Αν τὸ ἔγγραφον προκαλῇ ἀπευθείας εἰς πράξεις ἀξιοποίνους, ἔνοχοι ἐξ ἴσου λογίζονται ὁ συγγραφεὺς, ὁ ἐκδότης, ὁ τυπογράφος καὶ ὁ βιβλιοπώλης. Εἰς πᾶσαν ἄλλην παρὰ τὴν μοναδικὴν ταύτην περίπτωσιν εἰς καὶ μόνος εἶναι ἔνοχος, ὁ συγγραφεὺς, ἂν κατοικεῖ ἐντὸς τοῦ Κράτους, τοῦ καταδιώκοντος τὸ σύγγραμμα, ὁ ἐκδότης, ἂν ὁ συγγραφεὺς διάγει ἐν τῇ ἁλλοδαπῇ· πᾶσα ἄλλη μετοχὴ ἀνάγεται εἰς τοὺς ὅρους τῆς συναιτιότητος, ἣτις πρέπει νὰ ἦναι εὐθεία καὶ νὰ ἀποδεικνύεται παρὰ τοῦ κατηγοροῦ. 'Εν τῇ Γαλλίᾳ ὅμως εἰκάζεται καὶ αὕτη. Ὁ νόμος, ὁ παρέχων εἰς τὸν δικαστὴν τὴν ἄδειαν νὰ πλασουργῇ ἐνόχους, ἐπιτρέπει ἐξ ἀνάγκης καὶ συναιτίων πλαστούργησιν. Τυπογράφοι καὶ βιβλιοπῶλαι, τοῦ ἐπιτηδεύματος τῶν ὁποίων ἡ ἄδεια δύναται νὰ ἀνακληθῇ μετὰ τὴν καταδίκην, παραδίδονται ἀπὸ τὴν δικάζουσαν αὐτοὺς δικαιοσύνην εἰς τὸ αὐθαίρετον τῆς ἀστυνομίας.

'Η περὶ τύπου νομοθεσία εἶναι εὐκόλος, αἱ δὲ ἀτέλειαι αὐτῆς πρέπει ν' ἀποδοθῶσιν εἰς ἔλλειψιν ὅχι ἐμπειρίας ἀλλ' εὐθύτητος. 'Η Γαλλία δὲν ἐγνώρισεν ἄλλο παρὰ τὸ τῆς λογοκρισίας σύστημα, διότι, ὡς βλέπομεν, τὸ ποινικὸν σύστημα εἶναι λογοκρισία μετημφισμένη, μεταβαίνουσα ἀπὸ τῆς ἀστυνομικῆς εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρ-

χὴν. Συμπέρανε τί ἦσαν οἱ λογοκρίται, ἀφοῦ οἱ συγγραφεῖς ἐπρωτίμῃσαν νὰ καθήσωσιν εἰς τὰς ἑδρας τοῦ ἐγκλήματος, ἐνώπῳν τοῦ φυλακίζοντος καὶ καταστρέφοντος αὐτοὺς δικαστοῦ, ὅστις, ἂν ἐξαίρεσῃς τὴν εἰς τὰς χρηματικὰς δίκας ἀκεραιότητα καὶ τὴν περὶ τὰς ἀνακρίσεις εὐθύτητα, ποικίλην πάσχει ἔνδειαν καὶ ἐπιστημονικῶν καὶ πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν γνώσεων.

Ἄν τὸ ποινικὸν σύστημα διετέλει ὃν ὑπὸ τὸ κράτος τοιαύτης αὐθαιρεσίας, τὰ δικαστήρια ἤθελον μεταμορφωθῆ εἰς σώματα πολιτικά· κύρια δὲ τοῦ τύπου, διὰ δὲ τούτου, καὶ τῆς κοινῆς γνώμης, ἡδύναντο νὰ διεγείρωσι ταύτην κατὰ τῆς ἐξουσίας καὶ νὰ παράσχωσι βεβαίαν ἀτιμωρησίαν εἰς τὰ φιλοτάραχα πνεύματα· δικαστοῦ δὲ μετὰ ὑπουργοῦ μαχομένων, ἡ νίκη παραμένει εἰς τὸν δικαστήν. Εἶναι λοιπὸν πρόδηλον, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος εὐθύς καὶ εὐλικρινὴς αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ βιάσῃ τὸν νόμον, εἰς τὸ νὰ ὀρίσῃ τὸ ἐγκλημα· ὁ νόμος δύναται νὰ εἶναι ἀνελεύθερος, ἀλλὰ καὶ τοιοῦτός ὢν, ἀποκλείει τὴν αὐθαιρεσίαν, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο εἶναι πάντοτε προτιμότερος τῆς τυραννίας. Ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία πηγάζει ἀπὸ τὴν ἐλευθεριότητα τοῦ νόμου, ἀλλ' ἡ ἀσφάλεια τοῦ πολίτου ἐξήρηται, ἀπὸ τὴν σαφήνειαν αὐτοῦ. Πάντα εἰσὶν ἀπηγορευμένα, ὅταν ἀγνοῖται τὸ ἐπιτραπέν, καὶ πάντα εἰσὶν ἐπιτετραμμένα ὅταν ἦναι ἄγνωστον τὸ ἀπαγορευθέν. Τὰ ἀόριστα ἐγκλήματα δὲν εἶναι ἐγκλήματα· τὰ τῆς καθοσιώσεως ἐπὶ Τιβερίου, τὰ τῆς αἰρέσεως ἐπὶ τῶν ἱεροδικῶν, τὰ τῆς ἀνευλαβείας ἐπὶ τῆς δευτέρας Αἰκατερίνης, τὰ τῆς συνωμοσίας ἐπὶ τῆς τρίτης δημοκρατικῆς συνελεύσεως, τῆς ὀνομασθείσης Convention, καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἢ κατὰ τῆς βασιλικῆς ἀξιοπρεπείας προσβολή, ἢ περιφρόνησις τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐφαρμόζονται εἰς πᾶσαν πρᾶξιν, διότι δὲν ἐφαρμόζονται εἰς καμμίαν. Τὸ αὐθαίρετον εὐρίσκει εἰς τὸ χάος τοῦτο ὅ,τι θέλει, κατασκευάζει καὶ τὴν πρᾶξιν καὶ τὸ δίκαιον· ὁ δικαστὴς κρίνει κατ' ἀρέσκειαν καὶ οὐχὶ κατὰ συνείδησιν· ὑπηρετῇς ὢν τοῦ

νόμου, γίνεται αὐτὸς νόμος ζῶν, καὶ δὲν ἐρμηνεύει ἀλλὰ δημιουργεῖ τὸν νόμον. Αὕτη δὲ καὶ μόνη ἡ λέξις εἶναι ἱκανὴ τῆς περὶ τύπου ποινικῆς ἡμῶν νομοθεσίας ἐπίκρισις.

Τὰ διατάγματα ἠθέλησαν νὰ καταστρέψωσι τὴν ἐλευθεροτυπίαν, ἀλλ' ὁ κατὰ τὸ 1830 ἐκδοθεὶς χάρτης τοὺς ἔθηκεν εὐθὺς ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν ἐνόρκων. Αἱ ἐλευθερίαι καθιεροῦνται τάχιον καὶ ἄμεινον, ὅταν ἡ κατὰ τοῦ αὐθαιρέτου πάλῃ ὑπερیشύσασα τὰς εἰσάγει κατ' ἀντίδρασιν, ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας, ὅσάκις εἶναι προῖον τῆς ἀμέσου αὐτῶν πρὸς τὴν ἐξουσίαν ἐπενεργείας, ἔρχονται βραδεῖαι καὶ ἀτελεῖς, διότι ἡ ἐξ ἀνάγκης προσφορά γίνεται ὅσον ἔνεστι φειδωλῶς καὶ σχολαίως. Ἀπὸ ταύτης τῆς συγμῆς ὑπήρξεν ἐν τῇ Γαλλίᾳ ἀληθὴς ἐλευθεροτυπία, διότι δι' αὐτῆς καθιερώθη τὸ κοινὸν δίκαιον. Αὕτη δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἂν δὲν δικάζεται ὑπὸ ἐνόρκων δικαστῶν· ὅπου ὁ νομοθέτης σιωπᾷ λαλεῖ τὸ ἔθνος, ἡ δὲ δημοσιότης, ἣτις ἔργον ἔχει νὰ ἐπενεργῇ ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης, παραδίδεται εἰς τὴν ψῆφον ἐνόρκων δικαστῶν, οἵτινες εἶναι τῆς κοινῆς γνώμης ἐρμηνεῖς· μολαταῦτα ἐνδέχεται οἱ ἀλάνθαστοί οὗτοι τῆς κοινῆς δόξης ἐρμηνεῖς νὰ φανῶσιν ἐνίοτε ἄδικοι. Εἰς ἐποχὰς κρίσιμους, ὅταν διὰ τὸν τῆς κοινῆς γνώμης ἐρεθισμόν κινδυνεύει ἡ δημόσιος ἀσφάλεια, οἱ ἔνορκοι ἀναφαίνονται πάντοτε αὐστηροί· συνεχόμενοι ἀπὸ τὸν περὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος φόβον, παραγνωρίζουν τότε τὴν ἀξίαν τοῦ ὑποδίκου συγγράμματος καὶ δικάζουν ἀντὶ τῆς πράξεως τὸν κίνδυνον· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι δυστύχημα καὶ οὐχὶ ἀδίκημα· ἡ αὐτὴ πρᾶξις εἰς ἀντιθέτους ἐποχὰς δύναται νὰ ἔχῃ διάφορον ἐπιρροήν, οἱ δὲ ἔνορκοι ὄντες δικασταὶ τῆς ἐνεσώσης στιγμῆς, ὀλίγον προσέχουν εἰς τὸν νόμον καὶ αἱ ἐτυμγορίαι των δὲν ἀποτελοῦσι νομολογίαν· προξενοῦν τρόμον ὅταν αὐτοὶ τρέμουνσι καὶ καταφέρουσι πληγὰς καιρίας ὅταν ὑπὸ φόβου συνέχωνται· πράττουν ὅμως καλῶς, διότι παριστῶσι τὸ ἔθνος, εἶναι ἔφοροι τῆς κοινῆς σωτηρίας. οἱ δὲ ὑπὲρ δικαιοσύνης, ἀληθείας καὶ ἐλευθερίας γράφοντες,

θεωροῦντες τὸν κίνδυνον σιωπῶσιν ἐν καιρῷ τῆς τρικυμίας. Ὁ τύπος τότε γίνεται ἔρμαιον τῆς ἀχαλινώτου ὁρμῆς τῶν ἐξημμένων κεφαλῶν· ἀλλ' ἂν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀνεμοζάλης οἱ ὀπαδοὶ τῆς ὑπερμέτρου ἀνεξαρτησίας γογγίζουσιν κατὰ τῆς αὐστηρᾶς ταύτης τῶν ἐνόρκων δικαιοσύνης, ἥτις ὁμοιάζει τὴν ἀδικίαν, ἢ ἐξουσία ἀφ' ἑτέρου μέρους ἐν ὥρᾳ εἰρήνης καὶ εὐημερίας δὲν παύει ὀνειδίζουσα τὴν συγκατάβασιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τότε οἱ ἑνορκοὶ εἶναι οὐχ' ἡττον δίκαιοι. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁ τύπος ἡδύνατο νὰ ἐρεθίσῃ εἰς βιαιοπραγίας, εἰς τὴν δευτέραν διεγείρει μόνον συζητήσεις διανοητικὰς· τότε εὐρίσκετο τεθειμένος ὑπὸ τὸ σιδηροῦν σκῆπτρον τῆς ἀνάγκης, ἐνταῦθα περιβάλλεται τοῦ λόγου μόνου τὸν θώρακα· ἐκεῖ ἡδύνατο νὰ ὠθήσῃ τὰ πλήθη, ἐνταῦθα διεγείρει μόνον τὰ πνεύματα. Βαθμῆδόν ἀναπτυσσομένου τοῦ πολιτισμοῦ, αἱ ἰδέαι ἔρχονται διαδοχικῶς, ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης, πειράζουσιν τὸν κόσμον· ἐκάστη διέρχεται διὰ τῆς βασάνου, καὶ διαμένουσιν ἐκείναι μόναι, ὅσας ὁ κόσμος ἀφήσει νὰ ζήσωσι καὶ νὰ μεγαλυνθῶσι. Πάντα ταῦτα γίνονται ἐν ἡσυχίᾳ, τὸ ἔθνος δὲν πάσχει καμμίαν ταραχήν, κανενὸς ἀνθρώπου δὲν κινδυνεύει ἢ ὑπαρξίς, οἱ δὲ ἑνορκοὶ ἐρμηνεῖς τῆς κοινῆς γνώμης τοῦ παρόντος, δὲν εὐρίσκουν ἀφορμὴν ν' ἀποφανθῶσιν ὅτι ἡ εὐταξία κλονίζεται κατὰ τὸ παρόν. Ἡ ἐξουσία ὁμως φαίνεται ἔντρομος καὶ πεφοβισμένη, ὁ δὲ φόβος αὐτῆς ἔχει τι προφητικόν· βλέπει τὸν τύπον ὑποσκάπτοντα ἀκινδύνως ὅσα αὐτὴ προσπαθεῖ νὰ διατηρήσῃ, καὶ τῶν ὁποίων ἀπειλεῖ τὴν καταστροφὴν ὁ χρόνος, ἢ κοινὴ γνώμη ἢ τὸ συμφέρον· βλέπει τοὺς ἐνόρκους, τοὺς τέως συμπτύκτοντας μετ' αὐτῆς πρὸς περιστολὴν πάσης κατὰ τῶν προνομίων τῶν πολιτῶν ἀποπείρας, ἀποχωριζομένους καὶ ἐγκαταλείποντας αὐτήν, ἀσχολουμένην νὰ χαλινώσῃ τὰς κατὰ τῶν προνομίων τῆς ἀριστοκρατίας προσβολάς. Ἀλλὰ τότε ἐξεταστέον ἴσως μήπως τῆς ἐξουσίας αἱ ἐπιθυμίαι δὲν εἶναι σύμφωνοι μὲ τοῦ ἔθνους τὰ συμφέροντα.

Ὁ δικαστὴς εἶναι στασιμαῖος, ὁ ἔνορκος ἐν προόδῳ, καὶ ἐντεῦθεν προέρχεται τὸ φιλύποπτον τῆς ἐξουσίας· τὰ δύο δὲ ταῦτα εἶναι ἀσυμβίβαστα· τὸ αὐτὸ συμβαίνει εἰς τὴν ἐνεστῶσαν κοινωνίαν μεταξὺ τῶν λειψάνων τῆς παλαιᾶς καὶ τῶν βλαστῶν τῆς νέας τάξεως· ἀδύνατος μεταξὺ τούτων πᾶς συμβιβασμὸς, εἰς μάτην περὶ τούτου πᾶς λόγος· ἀνάγκη πᾶσα νὰ γενῇ μετάβασις, μάτην θέλει κοπιᾷσει τις νὰ τὴν ἐμποδίσῃ· ἕκαστος πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἀλήθειαν ταύτην πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ νὰ ἐνεργῇ μετὰ πολλῆς φρονήσεως, ὥστε ἡ μεταμόρφωσις νὰ γενῇ σχολαία, εἰρηνικὴ καὶ κατὰ μικρὸν, ἀζήμιος πρὸς τοὺς μὲν, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους θεμιτῶν μόνον ὠφελειῶν πάροχος. Κατὰ τῆς συγκαταβάσεως τῶν ἐνόρκων, συγκαταβάσεως ἀναποφεύκτου καὶ ἀναγκαίας εἰς τοὺς παρόντας καιροὺς, ἐπενόησαν τοὺς σεπτεμβριανοὺς νόμους· οἱ νόμοι οὗτοι εἶναι ἐπάνοδος πρὸς τὸ παρεληλυθὸς καὶ ἀνάστασις τοῦ πεπτωκότος συστήματος τῆς διὰ μονίμων δικαστῶν ἐκδικάσεως τῶν ἐγκλημάτων τοῦ τύπου, μετὰ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι αἱ δίκαι αὗται ἀπεδόθησαν ἤδη εἰς τὴν βουλὴν τῶν ὁμοτίμων, ἀρχὴν δηλαδὴ ἀφ' ἧς δὲν ἡμποροῦν ν' ἀφαιρεθῶσι χωρὶς τῆς συναινέσεως αὐτῆς. Ἡ ἐπὶ κρισις τῶν νόμων τοῦ σεπτεμβρίου εὐρίσκεται εἰς ὅσα εἶπομεν περὶ τοῦ ποινικοῦ συστήματος, ἀνατεθειμένου εἰς τὴν τακτικὴν δικαιοδοσίαν, δὲν εἶναι δὲ ἐνταῦθα ὁ οἰκεῖος οὔτε τόπος οὔτε καιρὸς νὰ ἐκθέσωμεν ὅ,τι ἡδύνατό τις νὰ προσθέσῃ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Ἄλλη ἀλήθεια ἥτις θέλει ἴσως ἐκληφθῇ ὡς αἵρεσις, τὴν ὁποίαν ὁμῶς χάριν τούτου δὲν πρέπει νὰ ἀποσιωπήσωμεν, εἶναι ἡ ἐξῆς· αἱ ἐφημερίδες θέλουν τεθῇ, ὡς ὁ τύπος, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ κοινοῦ δικαίου· ἐπειδὴ ὁμῶς ἔχουσιν ἰδιὸν τινα χαρακτῆρα, ἔχει διὰ τοῦτο καὶ ἡ Κυβέρνησις τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτῇ εἰδικὰς τινας ἐγγυήσεις· ἔχουν ὑπεύθυνον συντάκτην, διότι πρέπει ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῶν ἀνωγνύμων τούτων συγγραμμάτων γνωστὸν καὶ ὠρισμένον πρόσωπον. Εἶναι δὲ δίκαιον νὰ ζητῶνται ἀσφαλὴ ἐχέγγυα

παρ' ἀνθρώπου, ὅστις μὴ ἔχωντι νὰ ἀπολέσῃ, δύναται εὐκόλως νὰ γενῇ ὄργανον φατριασμοῦ καὶ ταραχῶν. Ἡ ἐξουσία μὴ δυναμένη νὰ κατὰσχῃ τὰς ἐφημερίδας πρὶν ἢ δημοσιευθῶσιν, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ περιστέλλῃ τὰς παρεκτροπὰς των, ἀπειλοῦσα βαρείας ποινὰς ὅσας προκαλοῦσιν κατ' εὐθείαν εἰς ἐκτέλεσιν οἰουδήποτε ἐγκλήματος· ἂν τὰ περιστατικὰ ταῦτα ἀφεθῶσι κατὰ μέρος, πᾶσα ἐφημερίς εἶναι βιβλίον· ἦτον μάλιστα δυνατὸν νὰ ἐκλίπωσι κατὰ μέγα μέρος καὶ αὐταὶ αἱ ἐξαιρέσεις, ἂν ἕκαστος τῶν συντελούντων εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ἐφημερίδων ὑπέγραφε τὸ ὑπ' αὐτοῦ συγγραφέν· τοῦτο δὲ τὸ σύστημα ἤθελε καταστήσει τὸν περιοδικὸν τύπον ἀξιοπρεπέστερον, ἐμβριθέστερον καὶ ἀξιοπιστώτερον εἰς τὸ κοινόν. Ἡ θέσις τὴν ὁποίαν κατέχουν ἐν τῇ κοινωνίᾳ οἱ θεμελιωταὶ αὐτοῦ ἤθελεν εἶσθαι πρὸς τὴν ἐξουσίαν ἀσφάλεια ἀνταξία πολλῶν χρηματικῶν ἐγγυήσεων. Αἱ λοιπαὶ ἐξαιρέσεις εἶναι ἀναπόφευκτοι· ἡ ἐλευθερία ἔχει τὰ ὅριά της· ἡ ἐξουσία πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ὡς ἐξουσία· ἡ κοινωνία ὡς κοινωνία· ὅ,τι δὲ προσβάλλει τὴν νόμιμον αὐτῶν ὑπαρξιν δὲν εἶναι ἐλευθερία ἀλλ' ἀκολασία, ἀνία, φατριασμός.

[Dictionnaire de Conversation.]—B.